

ORGANIZACIJA KAO PRETPOSTAVKA ZAŠTITE ČOVJEKOVE OKOLICE

ORGANIZATION AS THE ASSUMPTION TO HUMAN ENVIRONMENT

Dr. Verica Dugandžić

Fakultet organizacije i informatike, Varaždin

Zaštita čovjekove okoline, kao i zaštita od akcidentalnih situacija, je proces koji iziskuje kompleksan pristup i organizacijsku mobilizaciju svih sudionika zagađivanja, kontrole i zaštite od zagađivala čovjekove okoline. Osnovu sustava za zaštitu čini baza podataka o stanju čovjekove okoline, o potencijalnim zagađivačima i zagađivalima te mjerama za neutralizaciju i sprečavanja zagađivanja. Uspješnu zaštitu osigurava koordinacija svih djelatnosti vezanih za zaštitu okoline i djelatnosti vezanih za znanstveno istraživanje stanja čovjekove okoline.

The protection of the pollution of human environment, as well as the protection of accidental situations, is a proces which is looking for a complex admission and organization mobilization of all the participants of the pollution, the controle and protection of pollution of human environment. The base of the protection system is the data base about the potential pollutant and the means of pollutions, data base about state of human environment and the measures for neutralizing and obstructing of pollution. For the successful protection you need a coordination of all the activities which are in the connection to the protection of the human environment, and the activities which are in connection to scientific research of the state of human environment.

Ključne riječi: Organizacija, ekologija

Keywords: Organization, ecology

1. UVOD

Problematiku stanja zaštite čovjekove okoline karakterizira nedovoljno kompleksan pristup, ponekad parcijalan i jednostran. Izostanak analitičko-sustavnog pristupa moguće je objasniti složenošću problema zaštite, nedovoljnom edukacijom sudionika koji je trebaju rješavati te nedostatkom praktičkog iskustva u rješavanju tog složenog problema. Vrlo značajan razlog je i otpor koji se javlja zbog ograničavanja, usmjeravanja i reguliranja svih ljudskih djelatnosti, kao pretpostavke rješavanju problema zaštite čovjekove okoline.

Spoznaje o kompleksnosti problema ipak se, mada sporo, formiraju i ljudsko društvo postaje sve svjesnije negativnih posljedica neadekvatnog i neracionalnog korištenja prirodnih resursa. Svijest o potrebi zaštite biosfere pri tome je značajnija od svih pravnih, tehničko-tehnoloških, socioloških i šire društvenih normativa.

2. ORGANIZACIJSKI ASPEKT ZAŠTITE

Pretpostavka djelotvorne zaštite čovjekove okolice je dobra organizacija i koordinacija čimbenika definiranih kao:

- potencijalni zagađivači¹ okolice;
- baze podataka o mogućim zagađivalima² okolice;
- zakonski propisi koji reguliraju zaštitu;
- monitoring službe;
- čimbenici koji trebaju djelovati trenutačno i adekvatno ukoliko do zagađenja dođe. Sve djelatnosti vezane za zaštitu čovjekove okolice, koje čine složeni sistem međusobno kompleksno povezanih elemenata, organizacijski je potrebno urediti na način da zagađenja budu spriječena kada god je to moguće, odnosno da budu brzo i kvalitetno neutralizirana ukoliko do njih ipak dođe.

Organizaciju zaštite čovjekove okolice potrebno je promatrati kao dio cjelokupnog sociološkog sustava koji sam generira negativne promjene u ekosistemima, ali koji treba i osiguravati donošenje takvih odluka da narušavanje prirodne ravnoteže bude onemogućeno, odnosno kvalitetno kontrolirano i neutralizirano.

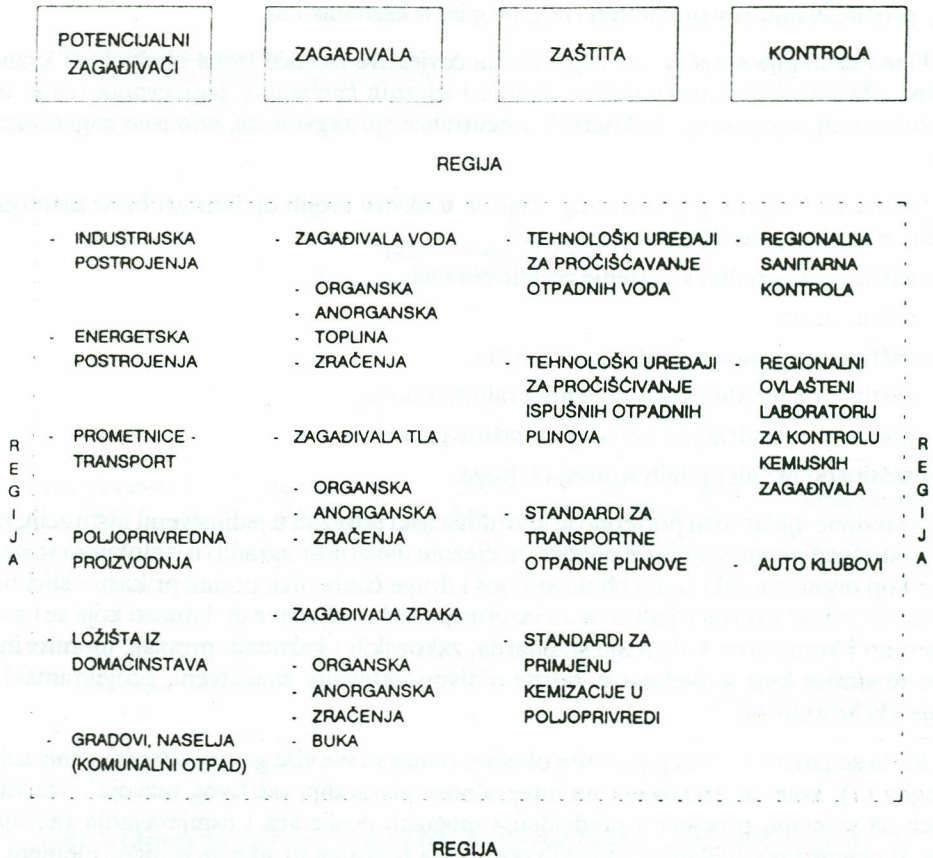
Proces zaštite potrebno je provesti analitičkim planiranjem svih djelatnosti vezanih za zaštitu okolice te određivanju strategije sprečavanja zagađivanja okolice.

Planiranje djelatnosti zaštite potrebno je provesti u više nivoa, kao primjerice:

- planiranje znanstveno-tehnološkog razvoja sredine ili regije;
- planiranje razvoja industrije i poljoprivrede;
- planiranje razvoja energetike (klasični i alternativni izvori energije);
- plan razvoja prometnica i transporta;
- plan razvoja prostornog uređenja i urbanizacije općenito i dr.

1 Zagađivači su fizička i druga pravna lica (industrija, transport, poljoprivreda i dr.), koji su odgovorni za ispuštanje zagađivala u čovjekovu okolicu.

2 Zagađivala su kemijske supstance i neki oblici energije koji izazivaju degradaciju čovjekove okolice.

Slika 1. Činioci zagađivanja regije, zaštita, kontrola

Uz navedene, posebno je potrebno analizirati i planski pripremiti nivo ekoloških katastrofa i akcidentalnih situacija.

U strategiji sprečavanja zagađivanja čovjekove okolice potrebno je kao polaznu osnovicu odrediti:

- detektiranje svih potencijalnih zagađivača u analiziranoj sredini, odnosno regiji;
- detektiranje potencijalnih zagađivača izvan analizirane sredine, odnosno regije (zbog toka vodotoka, smjera vjetrova i dr.);
- detektiranje (kvalitativno i kvantitativno) potencijalnih zagađivala litosfere, hidrosfere, atmosfere;
- normiranje načina neutralizacije potencijalnih zagađivala (kemijskim, biološkim i drugim postupcima);

- normiranje zakonskih propisa koji određuju MDK zagađivala, propisa o obaveznom pročišćavanju emisija štetnih tvari, propisa o kaznama i dr.

Plan strategije sprečavanja zagađivanja čovjekove okoline treba obuhvaćati kvantitativne i kvalitativne karakteristike ulaznih i izlaznih čimbenika zagađivanja regije te kompletnu razradu rješenja za kontrolu i neutralizaciju zagađivala, odnosno zagađivača (sl. 1).

Prema R. Cvijović (1), institucije koje se u okviru svojih djelatnosti bave zaštitom čovjekove okoline jesu slijedeće institucije:

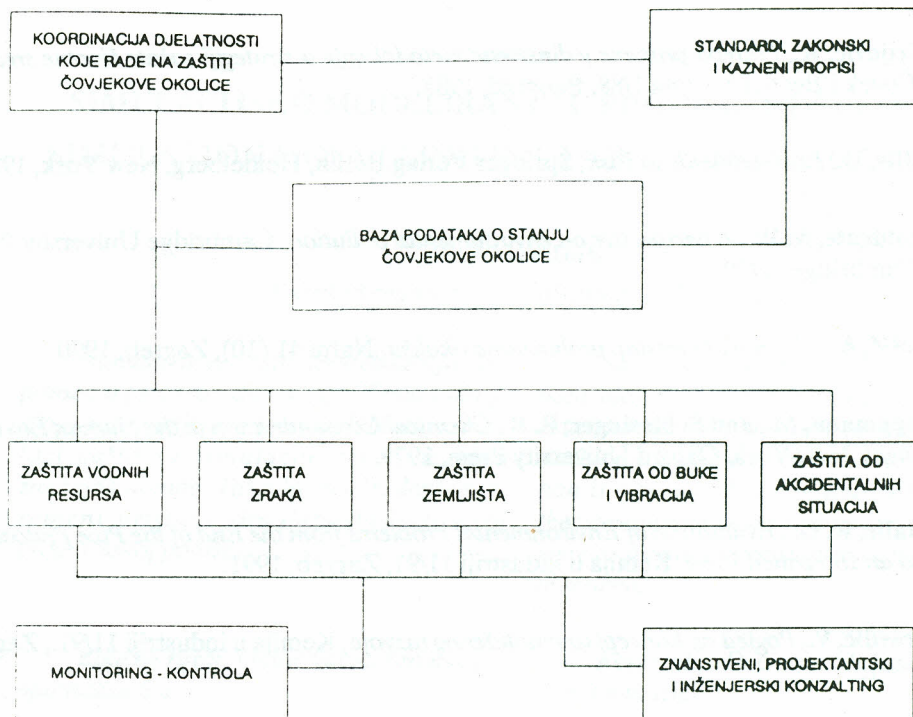
- zaštita i racionalno korištenje vodnih resursa;
- zaštita zraka;
- zaštita i racionalno korištenje zemljišta;
- zaštita i racionalno korištenje mineralnih resursa;
- prostorno planiranje s ugradnjom zaštite prirode;
- zaštita od akcidentalnih situacija i druge.

Navedene djelatnosti potrebno je koordinacijski povezati u jedinstvenu instituciju za zaštitu od zagađivanja čovjekove okoline, te njezinu djelatnost ugraditi u cjelokupni sustav zaštite koji organizacijski treba obuhvatiti još i druge čimbenike prema prikazu - slici br. 2. Posebno je značajno da u jedinstvenu instituciju budu uključene djelatnosti koje se bave primjenom i kontrolom korištenja standarda, zakonskih i kaznenih propisa, monitoring službe te službe koje u djelatnost zaštite aktivno uključuju znanstveni, projektantski i inženjerski konzalting.

Kada se govori o strategiji zaštite okoline, danas se sve više govori o trećoj generaciji strategija (7), koje su zasnovane na integralnom planiranju održivog razvoja¹ i zaštite okoline na principu procjene i predviđanja mogućih posljedica i usmjeravanja razvoja. Dakle, procjene i predviđanja ekoloških posljedica značajan su, ako ne kritični, element u strategiji zaštite okoline. One su obavezni dio ekološke politike i njihovi rezultati trebaju služiti kao realni pokazatelji o učincima zagađivanja, što pozitivno pridonosi donošenju odluka.

Organizacijski pristup upravljanju i gospodarenju čovjekovom okolicom, koji zapravo predstavlja strategiju zaštite okoline, u osnovi treba biti temeljen na bazi podataka o stanju čovjekove okoline, čiji primarni dio čini katastar zagađivača i zagađivala tla, voda, zraka. On je uvjet za uspješno planiranje, organiziranje i upravljanje zaštitom čovjekove okoline. Uz obavezne podatke o svim potencijalnim zagađivačima i zagađivalima određene sredine, odnosno regije, treba sadržavati i sve podatke o mogućim učincima zagađivala na

1 Pod održivim razvojem razumijeva se razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjih, a da ne ugrožava sposobnost budućih generacija da zadovoljavaju svoje potrebe (7).

Slika 2. Organizacijski sustav za zaštitu čovjekove okoline - prema R. Cvijović (1)

Živi i neživi svijet, pohranjene podatke o raspoloživim modelima za prognoziranje prostiranja zagađivala u normalnim ili akcidentalnim situacijama. Treba sadržavati i sve normative akte vezano za kvalitetu okoline, MDK¹ vrijednosti zagađivala, podatke o obaveznom monitoringu, o meteorološkim uvjetima regije (mikro i makro klima) i dr.

Umjesto zaključka potrebno je istaći da je uspješno suprotstavljanje negativnim trendovima narušavanja prirodne sredine, a time i sprečavanje akcidentalnih situacija, moguće organizacijskom mobilizacijom svih društvenih struktura u određenoj sredini, odnosno regiji, ali i povezanošću i udruživanjem u šire društvene zajednice, države, kontinente, svijet.

1 MDK - maksimalno dozvoljene koncentracije zagađivala.

LITERATURA:

1. Cvijović, R., *Potreba primene jedinstvene metodologije u strategiji zaštite životne sredine, Čovek i životna sredina 1/88*, Beograd, 1988.
2. Ellis, D., *Environments at Risk*, Springer Verlag Berlin, Heidelberg, New York, 1989.
3. Holdgate, M.W., *A perspective od environmental pollution*, Cambridge University Press, Cambridge, 1979.
4. Lešić, A., *Ekonomski pristup problemima okoliša*, Nafta 41 (10), Zagreb, 1990.
5. Lippmann, M., and Schlesinger, R. B., *Chemical Contamination in the Human Environment*, New York, Oxford University Press, 1979.
6. Malle, K. G. , *Evaluation of Environmental Problems from the End of the Pipe Philosophy to an Integrated View*, Kemija u industriji 11/91, Zagreb, 1991.
7. Pravdić, V., *Pogled na koncept uravnoteženog razvoja*, Kemija u industriji 11/91., Zagreb, 1991.
8. Srića, V., i Njavro Đ., *Vrednovanje tehnologija i razvoj*, Privredni vjesnik, Zagreb, 1990.
9. ..., *Uz nacrt prijedloga zakona o zaštiti okoliša*, Okoliš br. 1, Zagreb, 1991.
10. Vuković, Ž. i Melihov, I., *Prognoziranje zagađenja - značajan zadatak u borbi za očuvanje kvaliteta životne sredine*, Čovek i životna sredina 5/79., Beograd, 1979.